



Siseministeerium
info@siseministeerium.ee

Teie 18.12.2025 nr 1-6/3332-
1,SIM/25-1423/-1K/
Meie 13.02.2026 nr 1.2-3/432-1

Relvaseaduse väljatöötamiskavatsusest

Tunnustame Siseministeeriumi relvaseaduse tervikteksti ajakohastamise algatamise eest ning peame positiivseks eesmärgi suurendada õigusselgust, vähendada bürokraatiat ning arendada nüüdisaegseid ja digitaalseid lahendusi avaliku turvalisuse tagamisel. Toetame relvaseaduse kaasajastamise üldist suunda ning peame oluliseks, et relvade käitlemise regulatsioon oleks kooskõlas avaliku julgeoleku, inimeste elu ja tervise kaitse ning teaduspõhise poliitikakujundamise põhimõtetega. Samas juhime tähelepanu sellele, et kavandatud muudatustel on otsene ja märkimisväärne mõju tervishoiusüsteemile ja isikuandmete kaitse põhimõtetele, mistõttu vajavad need edasises menetluses põhjalikumat mõjuanalüüsi.

VTK-s kavandatud muudatused relvaloa taotleja tervisekontrolli regulatsioonis suurendavad arstide ja teiste tervishoiutöötajate rolli ning vastutust relvalubade menetluses. See toob kaasa täiendava töökoormuse, eelkõige perearstidele ja psühhiaatriatele, ning võib mõjutada esmatasandi arstiabi ja eriarstiabi kättesaadavust. Peame vajalikuks, et eelnõu edasises menetluses täpsustatakse tervishoiutöötajate vastutuse ulatus ja piirid ning hinnatakse tervisekontrollidega kaasnevat ajakulu ja mõju tervishoiusüsteemile tervikuna. Samuti peame oluliseks ühtsete ja rakendatavate hindamiskriteeriumide väljatöötamist, mis toetaksid arstide otsustusprotsessi ja vähendaksid praktika ebaühtlust. Toetame tervisetõendite ja tervisekontrolli protsesside edasist digitaliseerimist tingimusel, et see vähendab halduskoormust ning ei too kaasa täiendavat varjatud töökoormust tervishoiutöötajatele. Erilist tähelepanu vajab VTK-s kirjeldatud plaan luua mehhanism tervisetõendi kehtetuks tunnistamiseks või peatamiseks tervishoiutöötaja poolt. Peame oluliseks, et selline õigus ja kohustus oleks piiritletud selgete kliiniliste indikatsioonidega ning et arstilt ei eeldataks aktiivset järelevalvet isiku eluviiside üle väljaspool tervishoiuteenuse osutamist. Tõendi kehtetuks tunnistamine peab tuginema vahetule tervisekontrollile või objektiivsetele uutele diagnoosidele tervise infosüsteemis (TIS), mitte muutma tervishoiutöötajat täitevvõimu pikenduseks. Samuti peab süsteem tagama tervishoiutöötajale piisava õigusselguse ja turvatunde olukordades, kus tõendi tühistamine võib mõjutada isiku toimetulekut või kutsetegevust, et säiliks professionaalne töörahu ning patsiendi ja arsti vaheline usaldussuhe.

Digilahenduste kavandamisel tuleb tagada eriliigiliste isikuandmete, sh terviseandmete, kõrgetasemeline kaitse ning lahenduste kooskõla olemasolevate TIS-i ja tervishoiu töökorraldusega. Rõhutame, et IKÜM-i vaates on siin tegemist klassikalise huvide konfliktiga, kus vastamisi on üksikisiku privaatsus ning riigi kohustus tagada avalik turvalisus. Juhime tähelepanu eesmärgi piirangu põhimõttele: TIS on loodud raviotstarbeks ning andmete avamine relvaloa menetluseks on eesmärgi muutmine. Riik peab hindama, kas relvaloa andmine on piisavalt kaalukas põhjus, et murda terviseandmete konfidentsiaalsuse

põhimõtet. Kui riik sunnib relvaloa saamiseks kõik andmed avama, tühistab see *de facto* inimese õiguse kontrollida oma terviseandmeid. Seetõttu, kui sellist lahendust üldse toetada, peab kontroll olema proportsionaalne – kogu digiloo avamise asemel peaks kontroll piirduma vaid asjakohaste diagnoosidega.

Eristada tuleb ka vabatahtlikku taotlejat ja teenistusülesannete täitjat (politsei, Kaitseväge, vanglateenistus). Kui andmete avamise nõue muutub takistuseks kutsetöös, võib see riivata isiku õigust vabale eneseteostusele. Sotsiaalministeerium on varem rõhutanud, et riik peab leidma viisi hinnata sobivust ilma patsiendi ja arsti usaldussuhet lõhkumata. Eelistatud lahendus Eesti õigusruumis on hindamine olemasolevate andmete pinnalt ja vajadusel asjakohaste täiendavate uuringute läbiviimine. See on andmekaitse vaatest puhtam lahendus kui "andmete avamise nupp". Samuti esineb diskrimineerimise ja stigmatiseerimise oht – liiga lai andmete avamise nõue võib viia abi otsimise vältimiseni (nt vaimse tervise murede korral), mis on otsene oht rahvatervisele.

Lisaks juhime tähelepanu sisulistele vastuoludele VTK tekstis:

Probleemikirjeldus (lk 103 ja 104): Viidatud on vajadusele "kaotada kohustuslik psühhiaatri kontroll". Kehtiva relvaseaduse (§ 35¹ lg 2) kohaselt ei ole psühhiaatri kontroll tavapärasele relvaloa taotlejale seaduse tasandil täna kohustuslik – perearst kaasab eriarsti vaid vajadusel. Kohustuslik on see üksnes relva käitlevatele töötajatele (§ 83²⁴ lg 5). Seega on VTK-s kirjeldatud muudatus ja selle mõju (lk 104, p 1) arusaamatu, kuna kirjeldatakse olukorda, mida praeguses seaduses tavataotlejale ette nähtud ei ole.

Regulatiivsed lahendused (lk 105): Punkt, mis soovib "anda tervisekontrolli tegijale kaalutusõigus psühhiaatri kaasamiseks", kirjeldab täna kehtivat korda, mitte uut muudatust.

Peame vajalikuks täpsustada, et juhul kui psühhiaatri kaasamise kohustus tuleneb määrupest, ei eelda see tavapärase relvaloa taotlejate puhul seaduse muutmist. Kui kavandatav muudatus puudutab üksnes relva käitlevatele töötajatele kehtestatud nõudeid, ei nähtu see VTK-st piisava selgusega.

Peame vältimatult vajalikuks, et eelnõu edasises väljatöötamises oleksid varajases ja sisulises etapis kaasatud Sotsiaalministeeriumi valitsemisala asutused ning asjakohased erialaseltsid, eelkõige arstide, perearstide, psühhiaatrite ja teiste vaimse tervise spetsialistide erialaorganisatsioonid. Erialaseltside kaasamine on oluline nõuete teaduspõhisuse ja praktilise rakendatavuse tagamiseks. Samuti peame oluliseks käsitleda edasises analüüsis arenduskulusid ja valdkondlikke kulusid. Mõjude osas (lk 107) on hinnang poolik – puudub rahaline analüüs, millises summas ja milliseid infosüsteeme TEHIK-us arendatakse ning kelle eelarvest kaetakse täiendavad püsikulud, mis tulenevad tervisekontrollide mahu ja ajakulu suurenemisest. Oluline on ühekordsete ja püsikulude eristamine ning nende katteallikate selget määratlemist.

Kokkuvõtvalt toetame relvaseaduse ajakohastamise eesmärki, kuid peame vältimatuks, et edasises menetluses käsitletakse põhjalikult tervishoiutöötajate koormust ja vastutust, digilahenduste ja andmete avamise tegelikku mõju põhiõigustele ning arenduskulude realistlikku analüüsi.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Karmen Joller
sotsiaalminister

Lily Mals
Lily.Mals@sm.ee